

ISSN 0106-5998

HORSENS- HAMMER ÅRBOG 1980

ÅRENE 1939-45 SOM VI OPLEVEDE DEM I VODSKOV SKOLE

Den krig, som vi kalder 2.verdenskrig, begyndte 1.september 1939. Da rykkede den tyske hær ind i Polen og erobrede i løbet af kort tid dette land. I dagene forud havde vi oplevet det mærkelige, at den tyske diktator Hitler og den russiske diktator Stalin, der hidtil havde været fjender, pludselig blev venner. Tyskerne gjorde arbejdet med at knuse Polen, og da det var gjort, rykkede russerne ind fra øst, og landet blev delt mellem sejrherrenerne.

Forøvrigt varede venskabet ikke engang 2 år, i sommeren 1941 blev der krig mellem Tyskland og Rusland.

Efter overfaldet på Polen erklærede England og Frankrig krig mod Tyskland, og 2.verdenskrig var begyndt.

Der var kun gået 21 år, siden 1.verdenskrig sluttede, og derfor overraskede det os ikke, at der meget hurtigt blev indført rationeringsmærker for at forhindre folk i at hamstre. Det havde vi også haft under 1.verdenskrig.

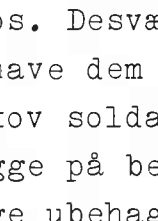
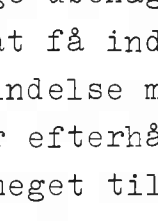
Den første vare, der blev rationeret, var sukker. Det var det, så vidt jeg husker, også i 1914. Privat bilkørsel blev forbudt, bilerne blev "klodset op", og kun nogle få kunne få benzin til livsvigtig kørsel.

Forbud mod privat bilkørsel virkede ikke nær så voldsomt dengang, som det ville gøre i dag, fordi der ikke var ret mange, der havde bil, og både på land og i by brugte man hestekøretøjer og cykler.

Ligesom under 1.verdenskrig blev de danske soldater indkaldt til "sikringsstyrken", og da man ikke havde kaserneplads til så mange soldater, blev mange af dem, ligesom det var sket 1914-18, indkvarteret privat. Det kendte vi også fra 1.verdenskrig. Her på egnen havde vi soldaterindkvartering sommeren 1916.

I Vodskov havde vi indkvartering fra begyndelsen af oktober til midt i december 1939, hvorefter soldaterne blev flyttet til andre sogne. De soldater, vi havde indkvarteret, blev flyttet til Vadum.

I skolen havde vi boende en løjtnant og hans oppasser. Løjtnanten boede i vort gæsteværelse og oppasseren boede lige

R A T I O N E R I N G S - K O R T			
JULI • AUGUST • SEPTEMBER 1940			
Navn: _____		Dette Mærke giver i Juli Kvartal 1940 Ret til Køb af 1/2 kg Sukker	
Adresse: _____		Dette Mærke giver i SEPTBR. 1940 Ret til Køb af 1/2 kg Sukker	
Denne Del af Kortet opbevares til Brug ved eventuel Uddeling af nye Kort.			
1940 15 13 1400 1940 11 9		1940 18 14 1400 1940 12 10	Dette Mærke giver i Juli Kvartal 1940 Ret til Køb af 1/2 kg Sukker
1940 15 13 1400 1940 11 9		1940 18 14 1400 1940 12 10	Dette Mærke giver i SEPTBR. 1940 Ret til Køb af 1/2 kg Sukker
1940 15 13 1400 1940 11 9		1940 18 14 1400 1940 12 10	Dette Mærke giver i Juli Kvartal 1940 Ret til Køb af 1/2 kg Sukker
1940 15 13 1400 1940 11 9		1940 18 14 1400 1940 12 10	Dette Mærke giver i SEPTBR. 1940 Ret til Køb af 1/2 kg Sukker

ved siden af i et værelse, der hørte til lærerindens lejlighed. De spiste begge to hos os. Desværre kan jeg ikke huske, hvor stor betaling vi fik for at have dem boende. På samme måde havde de fleste mennesker i Vodskov soldaterindkvartering. Det var selvfølgelig en byrde at lægge på befolkningen, men når der er krig, må vi finde os i så mange ubehagelige ting.

Vi var så heldige at få indkvarteret et par flinke unge mænd, som vi havde forbindelse med i flere år.

Bortset fra, at der efterhånden rationeredes flere og flere varer, mærkede vi ikke meget til krigen i vinteren 1939-40. Men de fleste havde vist omtrent den samme fornemmelse, som man kan have, når der trækker et voldsomt tordenvejr op i horisonten.

Vi håbede, at denne krig for Danmarks vedkommende ville forløbe omtrent som krigen 1914-18. Da foregik krigen uden for vore grænser, og digteren Jeppe Aakjær kunne i 1916 til et historisk stævne i Skive skrive om Danmark: "Du pusling-land, som hygger dig i smug, mens hele verden brænder om din vugge" i sangen: Som dybest brønd gi'r altid klare vand. Og selv om vi, især i slutningen af krigen, i 1917-18, ikke just hyggede os, fordi der var så mange ting vi manglede, og truslen om indblanding i krigen hele tiden hang over os, og mange af vore søfolk mistede livet ved minesprængninger og torpederinger, så undgik vi dog at få krigshandlinger inden for vore grænser. Men sådan kom det ikke til at gå i 1940.

I slutningen af vinteren, som det år var hård og trak længe ud, havde de fleste danskere vist en fornemmelse af, at det trak op til et eller andet, og der var nok ikke ret mange, der lod sig berolige ved, at Danmark og Tyskland et par år i forvejen havde sluttet en ikke-angrebspagt. Det så næsten ud til, at de lande,

der havde en sådan, var mest udsat for krig og besættelse.

Den 9. april sov jeg meget uroligt om morgenen, fordi der var en stærk summen af flyvemaskiner. Det var vi ikke så vant til dengang som nu, selv om Aalborg lufthavn var anlagt i 1938, og nogle år tidligere var der anlagt en flyveplads ved Rørdal, hvor der startede og landede en hel del maskiner.

Omsider blev jeg så vågen, at jeg blev klar over, at der måtte være noget usædvanligt på færde. Jeg gik til vinduet og så ud, og jeg glemmer aldrig det syn, jeg så. Der var så mange ma-

skiner i luf-
ten over Aal-
borg, at det
næsten så ud
som en flok
hvepse, der
sværmede over
deres bo, hvis
man slår til
det. Der fløj
også mange ma-
skiner over
Vodskov, og vi
blev snart
klar over, at
det ikke var
danske maski-
ner. Men først
da vi fik luk-

ket op for ra-
dioen, fik vi at vide, at Danmark var blevet besat.

Det blev gentaget i radioen gang efter gang, og befolkningen blev opfordret til at forholde sig i ro. Da det blev ved den tid, da undervisningen skulle begynde, gik jeg ud på legepladsen for at se, om der var kommet nogle børn. Det var der, jeg tror nok, at de fleste var mødt. De stod på legepladsen og truede med knyttede næver op mod flyvemaskinerne, der fløj ganske lavt over skolen. Flere af børnene kastede sten op efter dem, men kunne selvfølgelig ikke kaste sten så højt, at de kunne ramme dem.

Frk. Hjortnæs og jeg, der på det tidspunkt udgjorde hele

Hvad man kunde befrygte efter Skandinaviens Inddragelse i Krigsskuepladsen skete i Morges. Tyske Tropper gik over den danske Grænse og tyske Flyvetropper landede i Morges i Aalborg. De første gik ned paa Flyvepladsen ved Rørdal. Det skete ved Faldskærm, og herfra kørte de i Lastbil til Lufthavnen. Undervejs besattes Limfjordsbroen med Maskingeværposter. Senere landede henved 100 tyske Flyvemaskiner i Lufthavnen, og Post- og Telegrafstationen besattes. Ogsaa Vagtposter tog Opstilling i Nørresundby. Tropperne optraadte overalt særdeles elskværdigt.

Hvor meget vi end maa beklage det skete, kan vi kun henstille til den danske Befolkning at tage Situationen med størst mulig Ro. Panik af enhver Art kan kun gøre Skade og medføre unødige Optrin.

Nordjyllands Socialdemokrat.
9. april 1940.

lærerstabten ved Vodskov skole, blev enige om, at det ville blive vanskeligt at undervise den dag. Derfor blev børnene sendt hjem med den besked, at hvis forholdene tillod det, skulle de møde til sædvanlig tid næste dag.

Selv om der ikke skete noget særligt her på stedet den dag ud over den voldsomme flyvning, virkede besættelsen af vort land næsten lammende på os, og vi, der har oplevet det, glemmer det aldrig.

I løbet af dagen blev der stærk trafik af militære køretøjer ad landevejen gennem Vodskov. Vi lod radioen gå næsten hele dagen for at høre, om besættelsen havde kostet menneskeliv, og for at få at vide, hvordan vi skulle forholde os. Det blev stærkt indprentet os, at vi skulle sørge for at mørkelægge vore vinduer om aftenen af hensyn til fjendtlige flyvere. I de fem år besættelsen varede, var det ikke ret

tit, der trængte en lysstråle ud af folks vinduer om aftenen, og da der heller ikke nogensinde var gadelygter tændt, var det ikke særlig rart at færdes ude om aftenen. Vi havde anskaffet mørkelægningspapir, sort papir til at hænge for vinduerne, for allerede i vinteren 1939 - 40 havde vi fået at vide, at det kunne blive nødvendigt at mørklægge, hvis der kom fremmede flyvemaskiner ind over Danmark, og i september 1939 var en kvinde ble-

Mørkelægning.

Fra og med i Aften er der beordret Mørkelægning over hele Danmark.

Den officielle Meddelelse om Mørkelægningen.

Indenrigsministeriet meddeler, at der fra og med i Aften skal være Mørkelægning over hele Landet.

De i Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 31. August 1939 givne Bestemmelser vil være at følge.

Det paalægges alle, saavel i By som paa Land, private Personer, Virksomheder og Institutioner og offentlige Myndigheder ufortøvet at træffe Forberedelser, saa at Mørkelægningen er gennemført fra i Aften enten ved Slukning af Lyskilderne eller ved virksomme Afblandinger eller Tildækninger. Indtil videre skal Mørkelægningen træde i Kraft fra Kl. 19 og vedvare til den paafølgende Morgen Kl. 5. Overtrædelse straffes efter Loven.

Det værnepligtige Civilbeskyttelsesmandskab skal ikke give Møde.

vet dræbt i Esbjerg af en engelsk bombe, der ved en fejltagelse var kastet ned der.

Dagen efter mødte børnene som sædvanlig i skolen, og den næste uges tid foregik undervisningen på normal måde. Der var stærk trafik af militærkøretøjer på landevejen, og tyske flyvemaskiner fløj ustandseligt over Vodskov og hele området omkring Aalborg, for lufthavnen var straks blevet overtaget af tyskerne, og den blev i løbet af sommeren stærkt udvidet. Landevejen fra Nørresundby til Thisted, der indtil 1940 gik i lige linie fra Lindholm til Aabybro, blev spærret for civil trafik den 9. april, og indtil den nuværende landevej A 17 i løbet af nogle år blev ført i en bue uden om lufthavnens område, måtte trafikken gå ad de eksisterende veje gennem Vadum og Vester Halne.

Mange landejendomme blev nedlagt for at give plads til lufthavnen, og beboerne måtte flytte andre steder hen. Den tidligere herregård Rødslet, hvis hovedbygning var fredet, blev jævnet med jorden.

Vi håbede selvfølgelig, at vi skulle få lov til at undervise fredeligt i skolen, men vi hørte rygter om, at skoler og andre offentlige bygninger var blevet taget af det tyske militær flere steder.

Torsdag den 18. april kørte et par militærbiler ind på legepladsen foran skolen midt i en skoletime, og nogle tyske officerer kom sammen med sognerådsformanden ind i klasseværelset for at forhandle med mig. Der blev selvfølgelig ikke megen forhandling, for de stillede bare deres krav og dem var jeg nødt til at rette mig efter, selv om jeg nødigt ville.

Der skulle indkvarteres soldater i det ene af skolens to klasseværelser, og vi blev enige om, at de skulle have klasseværelse nr. 2, som frk. Hjortnæs havde som sit undervisningslokale. Jeg aftalte med sognerådsformanden, at frk. Hjortnæs skulle undervise 1. og 3. klasse i missionshuset, medens jeg skulle undervise 2. og 4. klasse i klasseværelse nr. 1. Vi havde den gang den såkaldte landsbyskoleordning med hverandendagsundervisning. Den ene dag var 1. og 2. klasse i skole, og næste dag var det 3. og 4. classes skoledag.

Skolemøblerne i det klasseværelse, som blev beslaglagt, fik vi soldaterne til at køre til missionshuset på nogle af deres militærbiler, der var parkeret på legepladsen. En officer blev indkvarteret i mit private kontor. Det var en ældre østriger, der var meget høflig, og han så ud til at være meget ked af

at genere os.

Han rejste i løbet af et par dage, og derefter fik vi en vagtmester til at bo i kontoret en kort tid. Da han var flyttet ud, fik vi ikke flere militærpersoner indkvarteret i vor lejlighed.

De første soldater, vi havde i skolen, var ikke helt unge, og deres arbejde bestod vist mest i vagttjeneste. Da jeg en dag gik i haven, kom en af dem ind til mig og ville gerne snakke. Vi kunne se Limfjorden; han troede, det var en flod og ville have at vide, hvad den hed. Han spurgte, om det var Tyskland, vi kunne se på den anden side af fjorden. Han var altså slet ikke klar over, hvor langt han var kommet bort fra sit hjemland.

En uge efter, at det første klasseværelse var blevet taget, nemlig den 25. april, blev også det andet klasseværelse beslaglagt, og derefter måtte vi så undervise børnene i missionshuset. Vi kunne ikke godt undervise to klasser på en gang, så vi lavede en ordning, så klasserne skiftedes til at være i skole. Især var det vanskeligt i frikvartererne, fordi der ikke var ret meget plads til børnene at lege på. Der, hvor der nu ved missionshuset, er parkeringsplads, var der dengang, og Kløvermarken eksisterede ikke. Det værste var dog, at der kun var et toilet, og det var i kælderen.

17. maj fik jeg meddelelse om, at nu var det ene klasseværelse fri for soldater. 2. og 4. klasse kom så tilbage til skolen og blev undervist i klasseværelse nr. 1, medens 1. og 3. klasse fortsatte i missionshuset.

Det var selvfølgelig ikke behageligt at have tyske soldater gående på gangene og på legepladsen både i timerne og i frikvartererne, men det skulle jo gå. Børnene holdt til i den ene ende af legepladsen, og soldaterne var på den anden ende. Indendørs var soldaterne mest i den del af gangen, der er ud for klasseværelse nr. 2, mens børnene kun måtte komme i den anden del af gangen.

Der var den gang, ligesom der er den dag i dag, et par vaskekummer under vinduet ud mod gården, og hver dag måtte børnene gå forbi soldater, der stod og vaskede og barberede sig, når de skulle ud og ind i frikvartererne. Men det gik meget godt. Jeg tror, at soldaterne ligefrem nød at se på børnene, mange af dem havde vel selv børn hjemme i Tyskland.

Over for skolen på den anden side af Kirkevej var der på den tid granplantage. Tyskerne fældede nogle træer ud mod vejen, hvor Kirkevej nr. 36 og 38 nu ligger. Der byggede de en træba-

rak, hvor vagtmesteren fik sit kontor og sin bolig. Denne barak eksisterer endnu. Efter krigen blev den solgt og flyttet til Fjordskrænten 9 og bruges endnu som beboeseshus. De menige soldater boede hele sommeren og efteråret 1940 i skolestue nr.2.

Der gik ikke ret mange dage efter 9.april, før der kom engelske flyvemaskiner ind over egnen og kastede bomber over luft- havnen og forskellige steder i Aalborg. Når flyverne nærmede sig, blev der blæst luftalarm, og vi, der har oplevet det, glemmer vel aldrig den uhyggelige stigende og faldende tone fra sirenerne. I Vodskov blev der aldrig stillet sirener op, men vi kunne tydeligt høre dem fra Aalborg. Når der faldt bomber, rystede husene, og tyskerne skød luftværnsgranater efter flyvemaskinerne. Det var som det flotteste fyrværkeri at se, men når der blev skudt, var det farligt at færdes ude, fordi der kunne falde granatsplinter ned alle vegne. Jeg har en papæske med granatsplinter, som jeg har samlet op omkring skolen. Mange gange lød det som et haglvejr, når granatsplinterne regnede ned over skolens tag. Enkelte steder gik der splinter igennem en vinduesrude. Det oplevede vi ikke i skolen, men på Vodskov alderdomshjem blev en rude knust tidlig om morgenen Kr. Himmelfartsdag 1940. Den nat havde der været særlig stærk skydning.

Til skolestuerne fik vi lavet nogle træskodder, som vi kunne sætte for indvendig, hvis der skulle blive skydning, når der var børn i skolen. Men det var nu sjældent, der var skydning om dagen, det skete mest om natten. Vi fik også lavet skodder til vort vindue i soveværelset, og dem lukkede vi hver aften, inden vi gik i seng. De gjorde også tjeneste som mørklægning.

Dagen efter, at der første gang var skudt med antiluftskyts, kom vagtmesteren, som hed Wiese, og som boede her lige til krigens slutning, ind til mig og sagde, at jeg endelig måtte advare børnene mod at gå ud, når der var luftalarm, for det kunne være livsfarligt. I Nr.Uttrup blev to børn dræbt, som gik ud på en altan for at se på skyderiet. Vi havde et bord stående i haven med en temmelig tyk træbordplade. En dag opdagede jeg, at en granatsplint havde ramt bordet og var gået næsten igennem pladen.

De soldater, der var indkvarteret i skolen, spiste middagsmad på Vodskov kro. Når de gik til spisning, sang de altid, når de gik gennem skoven, som den nuværende vej Granlunden den gang gik igennem.

I løbet af sommeren 1940 indtog den tyske hær efterhånden hele Vesteuropa, og de soldater, der boede her, var denne sommer

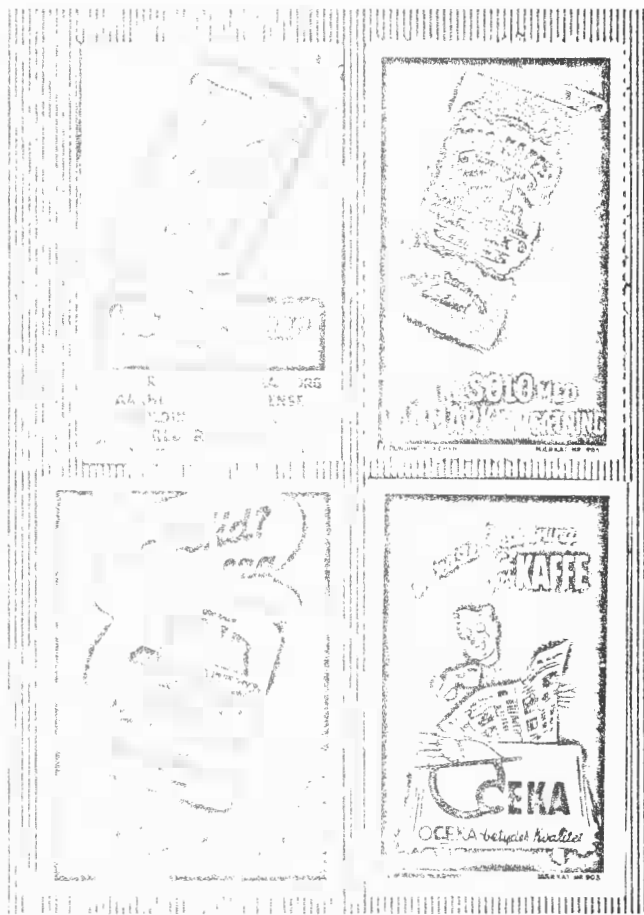
præget af, at de tilhørt en sejt, da de lod til at være i særlig godt humør, på grund af dem, hvorfor de var så glade. Han svarer, at de havde fået at vide, at Paris havde overgivet sig. De var glade, at det skulle lykkes for dem at tage England, og de marcherede i takt gennem skoven, sang de tit: "Wir fahren ins Meer".

I sommerens løb blev der kastet bomber over forskellige mål i Aalborg og omegn. Det var meget vigtigt for os at følge med i, hvad der skete, fordi vi så som radioudsendelser blev censurerede. Der blev ganske vist hver dag sendt meddelelser på dansk fra Londons radio, men vi kunne ikke tage dem på vores radio, fordi de tyske stasjonssendere ødelagde udsendelserne.

En eftermiddag i sommeren 1940 var der engelske flyvere inde over Aalborg. De kastede bomber ved havnen, og der opstod en voldsom brand i Lange og Unmacks bygninger. Vi hørte skyderiet og så røgen fra branden. I Aalborg blev gaderne omkring brandstedet afspærret, så vi kunne ikke få at vide, hvad der var sket. Først tre dage efter stod der med små bogstaver i avisen, at det meddeles fra Berlin, at der havde været engelske flyvere over Aalborg, der havde kastet bomber mod civile mål. Under sådanne forhold er det vanskeligt at vide, om de rygter, man hører, er sande eller falske.

En dag i begyndelsen af den anden verdenskrig var der til mig, at nu kunne vi godt få det klar, hvad der var sket, som der boede soldater i. I løbet af den dag blev alle soldaternes sager stuvet sammen i en kasse på den anden side af Kirkevej, og soldaterne rejst bort fra byen.

Der blev gjort rent, og skolerne blev staurerede, for

De fire poster fra den besatte sestetiden. De er alle fra den første statning.

det var ikke gået sporeløst hen over dem, at de havde været beboet af soldater, den ene uafbrudt, og den anden i en del af 8 måneder.

Den 16. december kunne vi igen begynde normal skolegang, og jeg glemmer aldrig den feststemning, der var i klasserne, da vi sang morgensang og nu kunne passe vor skolegang uden at have tyske soldater gående ude og inde.

Men vi fik kun lov til at være os selv i 4 måneder. I april 1941 kom de samme soldater tilbage, som havde været her året før, og derefter havde vi soldater boende på skolens område, lige til krigen sluttede i 1945. Men denne gang flyttede de ikke ind i skolestuerne. Der hvor nu lokalerne nr. 3 og 4 findes, var der den gang loftsrum, og der flyttede de ind. Det kunne ikke undgås, at der blev nogen støj i klasseværelserne, når der boede soldater ovenover, men i løbet af sommeren blev der bygget nogle træbarakker på nordenden af legepladsen, der hvor nu den fløj ligger, som bl.a. rummer skoletandklinikken.

På barakkerne blev der malet et par store ladeporte, så de lignede udhusene på en gård. Det blev gjort for at vildlede engelske flyvere. Når de kom, skulle de helst tro, at hele skolekomplekset var en fredelig bondegård.

De soldater, der boede ved skolen, var ikke helt unge, og de havde opsyn med et ammunitionsdepot, som blev anlagt i den plantage, som den gang var i det område, som omgives af vejene: Valnøddevej, Kirkevej, Tingvej og Drøvten. Den blev omgivet med et højt trådhegn, og inde mellem granerne blev der anlagt veje og bygget træhuse, som ammunitionen blev opbevaret i. Jeg ved ikke, hvor mange huse der var, for der var jo ikke adgang for andre end soldaterne, og inden for hegnet gik der vagthunde.

Det var ikke et rart naboskab, for det skete flere gange, at engelske flyvere fløj over Vodskov.

En lang tid, vistnok i 1944, stod der også ved Vodskov station en lang række godsvogne inde på et sidespor. Der gik hele tiden vagt ved dem, fordi de var fyldt med krigsmateriel. En midtdag kom en engelsk flyvemaskine og fløj meget lavt over skolen. Vi kunne ikke lade være med at tænke på, hvad der ville være sket, hvis der var blevet kastet bomber over jernbanevognene eller husene mellem granerne, og vi kunne også se, at soldaterne var bange for overflyvningen. Da jeg næste gang traf vagtmesteren, kunne jeg ikke lade være med at spørge ham om, hvad der ville ske, hvis der blev kastet bomber de steder. Han svarede, at så

ville der ikke mere være et Vodskov - "dann ist Vodskov gewesen".

De første år under krigen havde vi meget kolde vintre, og da der i de år ikke kunne skaffes andet brændsel til skolestuerne end tørv, kneb det tit med at holde varmen i klasseværelserne, og derfor fik vi kuldeferie, både for at spare på brændselet, og fordi børnene ikke kunne holde varmen, selv om vi satte os ved kakkelovnen. I 1941 havde vi 14 dage, og i 1942 havde vi en uge. Især i 1942 var der nogle kolde dage; den 25. januar målttes de laveste kuldegrader, der nogen sinde var registreret i Meteorologisk Instituts historie. Mange steder frøs vandrørerne, og det skete også for soldaterne i barakkerne. De måtte så hente vand ved en vandhane i skolens baggård. Ved siden af vandhanen var der en stophane. Jeg satte en nøgle i stophanen og aftalte med dem, at de endelig måtte lukke stophanen, hver gang de havde hentet vand. En aften glemte en af soldaterne at lukke stophanen, og næste morgen kunne der kun tappes vand i køkkenet hos os og hos frk. Hjortnæs, der boede på 1. sal.

Vagtmester Wiese kom ind til mig og spurgte, om vi ikke kunne få en ordning, så soldaterne kunne hente vand hos os. Vi kunne jo ikke godt have dem gående ud og ind i køkkenet hele dagen, og derfor lavede vi den aftale, at en gang hver eftermiddag kunne de hente vand. De fik så fyldt alle de spande og baljer, de havde, og jeg stod selv ved vandhanen og tappede vand til dem. De havde anskaffet sig nogle mælkejunger, som de kurede hen ad gulvet, og meget snavset blev der af deres store støvler. Det var ikke særlig behageligt for os, men også det kom vi da over

Af og til kom der for et kortere tidsrum nye soldater, som blev indkvarteret på loftet over skolestuerne. Engang blev der ført en mængde telefonledninger ud fra et af vinduerne i gavlen. Da har der nok været en militær telefoncentral deroppe. En tid efter blev ledningerne fjernet, men nogle af de porcelænsknapper, man havde anvendt, blev siddende. Og de sidder der den dag i dag.

En tid var der en gang om ugen biografforestilling på loftet over skolestuerne for de soldater, der boede i barakkerne. Når det skete var der sådan en støj og trampen, at det var meget vanskeligt at undervise nedenunder. Jeg klagede over det til vagtmesteren, for han havde engang sagt, at jeg bare skulle sige det til ham, hvis de generede os. En dag, da der igen skulle vises film på loftet, kom der nogle herrer med en masse streger på uniformen og overværede forestillingen. De var ude for at

kontrollere, og selvfølgelig var der ingen støj deroppe den dag, men jeg fik den besked fra værnemagten, at jeg havde klaget uden grund. Men det bevirkede, at der efter den tid var mindre støj deroppe, for soldaterne havde såmænd ikke tænkt på, hvor meget de generede.

Der var en særlig lugt af læderfodtøj, tobak o.s.v., hvor soldaterne færdedes. En morgen, da børnene kom ind i skolegangen, var der en af pigerne, der stod og snusede og pegede mod loftet og sagde: "Tyskere". Hun havde ret; i løbet af natten var der flyttet et hold soldater ind på loftet.

I foråret 1942 skete der igen forandring. Der blev bygget nye barakker på marken vest for skolen. De lå der, hvor nu skolens fløj H og I ligger. Husene på legepladsen, der var camouflerede som en bondegård, blev revet ned, og soldaterne flyttede ind i de nye. Vagtmesteren blev boende i huset på den anden side af Kirkevej. Vi var glade for den forandring, for så fik vi dem lidt mere på afstand. Kun kom der af og til nye hold, der boede kortere eller længere tid på loftet over klasseværelserne.

Som tiden gik, var der mange ting, der blev besværligere. Modstandsbevægelsen blev efterhånden organiseret, og det betød bl.a., at der af og til blev lavet jernbanesabotage, og da der ikke var privat bilkørsel, blev det efterhånden besværligt at rejse, og efter at tyskerne den 29. august 1943 havde overtaget regeringen, havde vi udgangsforbud, så det var forbudt at færdes ude efter kl. 18 eller 20 indtil næste morgen. Derfor var der mange ting i vor tilværelse, vi måtte lægge om. Vi var på den tid til et sølvbryllup. Vi var inviteret til middag kl. 12, og kl. 17 var festen forbi, for vi skulle være hjemme senest kl. 18. Hvis vi ville have gæster, og vi blev flere end 5, måtte vi søge om tilladelse hos politiet. Da vor ældste søn skulle konfirmeres i efteråret 1943, måtte vi søge om tilladelse til at holde fest. Mens vi spiste, kom en af opvarterne og sagde, at det lige var blevet sagt i radioen, at der blev udgangsforbud om aftenen, så vore gæster måtte tage tidligere hjem, end vi havde tænkt. Nogle af vore gæster, som kom med toget, havde om formiddagen siddet og ventet en tid i Nørresundby, mens sporene blev repareret ved Engholm, hvor der var sket en eksplosion om morgenen. Grunden til, at der skete så mange sprængninger på jernbanerne, var, at tyskerne brugte jernbanerne til transport af såvel soldater som krigsmateriel. Til trods for vanskelighederne ved at rejse, tog vi alligevel hjemmefra en gang imellem. I sommeren 1944 passede min kone og jeg Svendstrup station. Vi havde ventet i toget

i lang tid på Aalborg banegård, og i Svendstrup var de fleste ruders knust ved stationen. Grunden til sabotagen var, at flere lange tog med soldater var på vej nord på. Skulle man ud at rej-

Herr . . . *M. Jeppesen*
 Stilling . . . *hans*
 Bopæl . . . *Vodskov* Tlf. Nr. . . .
 ønsker at afholde . . . *Konfirmation den 26/9-43*
 med ca. *35* . . . *gæster*

Der er herfra intet at erindre med Afholdelse af det foranstaaende.

F. Brinck
Rbf

se måtte man være tålmodig og prøve at tage vanskelighederne med godt humør.

I begyndelsen af 1945 var vi igen ude at rejse. Vi havde været til begravelse i Ulsted og rejste hjem med toget om aftenen. Der måtte ikke skinne lys ud fra vinduerne, derfor sad vi næsten i mørke. Lidt efter at toget var gået fra Ulsted, gik konduktøren fra kupe til kupe og sagde, at toget gik ikke længere end til Vodskov. Vi kunne selv regne ud, at så måtte banen være sprængt et sted mellem Vodskov og Nørresundby. Ingen sagde noget til det, og da vi kom til Vodskov, forlod vi alle toget, det nyttede ikke at protestere. Jeg fik senere at vide, at nogle af begravelsesgæsterne, som skulle med tog den modsatte vej, havde siddet og ventet på Ulsted station, indtil sporene blev repareret, og toget kom. De kom først hjem langt ud på natten.

En tid skulle man have pas fra tyskerne for at køre med to-

get til Nørresundby og Aalborg. Passagererne, der kom med toget fra Øster Vraa og skulle skifte i Vodskov, måtte gå op til skolen for at få et sådant pas. Så hver gang der var kommet et tog fra Øster Vraa, var der en hel folkevandring til skolen af folk, der alle havde travlt; de var jo bange for, at toget skulle køre fra dem.

Mod slutningen af krigen blev der efterhånden luftalarm tiere. En middag blev der luftkamp mellem nogle engelske og tyske flyvere. Børnene havde lige fået frikvarter, og nogle var gået hjem for at spise. Heldigvis blev ingen ramt af projektilerne, og det hele var overstået i løbet af få minutter. Da skydningen begyndte, løb min kone på loftet for at se, hvad det var. Da hun så ud ad vinduet, var der lige en flyvemaskine, der blev skudt ned og faldt i fjorden.

En aften var vi henne hos nogle bekendte og drikke kaffe. Vi hørte, at der blev blæst luftalarm. Flyvemaskinerne kom i hold fra øst og fulgte fjorden til Aalborg, og hver gang der kom et hold, tog antiluftsskytset fat. Vore børn var hjemme sammen med en ung pige, og da der blev et lille ophold i skyderiet, gik vi hjemefter. Vi var ikke kommet ret langt op ad Granlunden, før vi hørte et nyt hold komme, og så begyndte skydningen påny. Vi krøb ind under et stort grantræ for ikke at blive ramt af granatsplinter, hvis de skulle falde over Vodskov. Da skydningen hørte op, løb vi videre, men vi måtte ind under træerne et par gange endnu, inden vi nåede hjem. Børnene og den unge pige var søgt ind i korridoren midt i huset, de turde ikke være inde i stuen.

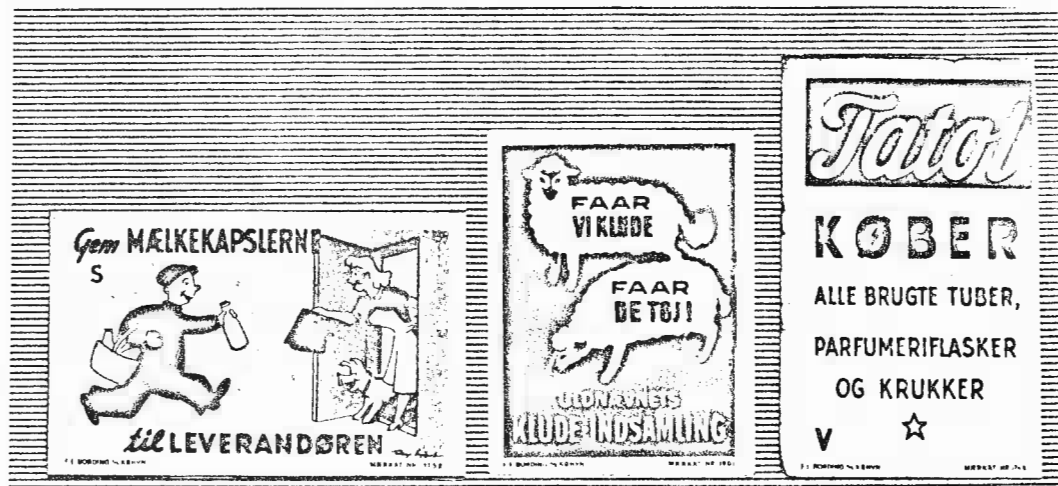
En dag i januar 1945 kom der nogle fra værnemagten og sagde, at nu skulle de have hele skolen. De sagde, at vi ville få den tilbage i løbet af nogle få dage, og derfor flyttede vi ikke straks undervisningen til missionshuset, men fik vinterferie. Men da det trak ud, og vi ikke fik skolen tilbage, måtte vi have vort materiel flyttet til missionshuset, og der foregik undervisningen, til krigen var forbi.

I denne sidste krigsvinter kom vi til at leve meget isoleret. Skolebygningen og barakkerne var hele tiden belagt med soldater. Om aftenen gik der vagt på legepladsen ud mod Kirkevej. Ville vi have et par gæster, måtte vi sige det til vagten, så de kunne få lov at passere, men det var sjældent, nogen havde lyst til at komme ind til os om aftenen under disse omstændigheder. Jeg kunne frit gå ud og ind, jeg råbte bare, at det var mig, der kom, og så kunne jeg frit passere.

På en måde følte vi os trygge ved at have vagten gående på pladsen, for det var ikke nogen rar vinter. Efter 19. september 1944 havde vi jo ikke politi i landet, og tyveri m.v. tog et stærkt opsving.

Mange mennesker oplevede at få husundersøgelse af tyskerne, og fandt tyskerne noget mistænkeligt, arresterede de folk. Vi oplevede aldrig husundersøgelse, men engang i sommeren 1944 fik vi en slem forskrækkelse. Midt om natten begyndte vor dørklokke at ringe, og den blev ved at ringe, som om der stod en udenfor

Mærkater
der fortæller
om varemanglen.

med fingeren på kontakten. Vi turde ikke lukke op, men heldigvis var der på det tidspunkt ingen soldater på skoleloftet, så jeg gik derop og så ned til fordøren - - og så var der slet ingen, selv om klokken stadig ringede. I en fart løb jeg ned ad trappen og fik ledningen afbrudt, så den forfærdelige ringen holdt op. Tidligere på natten var der kommet en stor regnbyge, og da der samtidig var stærk østenvind, var der blæst vand ind ved kontakten og havde sluttet strømmen. I de 32 år vi boede i den lejlighed, var det den eneste gang, dørklokken ringede, fordi der slog regnvand ind, mærkeligt, at det skete netop i en tid, hvor nerverne let kom på højkant.

Det var tydeligt at mærke på de soldater, som boede i skolen i 1945, at stemningen var helt anderledes, end da de første kom i 1940. Vi hørte rygter om, at byerne i Tyskland blev bombarderede og ødelagt. Engelske og amerikanske soldater trængte ind fra vest, medens russerne rykkede ind fra øst. Befolkningen i Østtyskland var meget bange for russerne og flygtede mod vest. Mange flygtninge kom til Danmark og blev indkvarteret i skoler og forsamlingshuse. Alt dette fik vi mest at vide gennem rygter, og det er ikke en betryggende måde at få sin viden på.

Det indvirkede også på soldaterne. Vi fik indtryk af, at de efterhånden blev klar over, at slaget var tabt, og samtidig var de og vi danske nervøse for, hvordan afslutningen ville blive. Men de håbede, at de snart kunne komme hjem, hvis der var noget at komme hjem til.

En aften kom en ung officer hen til mig. Jeg kunne mærke, at han meget gerne ville med ind, og derfor bød jeg ham ind i stuen, selv om vi ellers aldrig plejede at have besøg af de tyske soldater.

Da han kom ind, begyndte han at fortælle, og jeg kunne tydelig mærke, at det, han allermest trængte til, var, at jeg ville høre på ham. Han så meget dårlig ud, og han fortalte, at han lige havde ligget på sygehuset, fordi han havde haft difteritis. Det behøvede han forresten ikke at fortælle mig, for hans ånde havde difteripatientens specielle lugt.

Nu er difteritis vel helt udryddet her til lands, men tidligere var det en meget frygtet sygdom, som krævede mange døds-ofre, især blandt børn. Under krigen var der flere gange difteritisepidemi, især blandt soldaterne, og både min kone og jeg blev i efteråret 1942 smittet af sygdommen og lå på hospitalet, medens skolen en tid var lukket. Heldigvis var der kun en enkelt blandt eleverne, der fik sygdommen.

Den unge officer var ikke bare svag efter sygdommen, men han var fuld af bekymring for sin familie, og han trængte til at tale om det. Han havde sit hjem i havnebyen Stralsund ved Østersøen, og et par uger før havde han fået et brev fra sin kone. Hun fortalte, at nu nærmede russerne sig, og derfor ville hun og børnene forlade hjemmet og prøve at flygte mod vest. Jeg kan endnu få en klump i halsen, når jeg tænker på, hvor fortvivlet han var over, at han ikke siden havde hørt fra dem. Et par dage efter rejste han bort med en afdeling, og jeg så ham ikke siden.

Det sidste hold, der var indkvarteret i skolen før kapitulationen, var nogle ganske unge fyre på 16 - 17 år, og mens de boede på skoleloftet, opførte de sig næsten som store drenge på en sommerlejr. En dag stod en flok af dem ved vandhanen i gården og snakkede og lo. Jeg spurgte dem, hvorfor de var i så godt humør, og de fortalte mig, at nu var Hamburg indtaget af englænderne, og så var krigen nok snart forbi, og så kunne de komme hjem.

Den sidste uges tid før 5.maj var en spændende tid. Vi fik at vide, at de allierede soldater rykkede frem mod grænsen til Danmark. Det store spørgsmål for os var, hvornår tyskerne gav op

og om Danmark ville blive krigsskueplads, for hvis det skete, ville meget blive ødelagt, og vi kunne risikere som så mange andre at blive flygtninge.

Men den 4.maj om aftenen kom vore to store drenge stormende ind i stuen og råbte, at nu var krigen forbi. Drengene havde været til spejdermøde, og der havde de fået at vide, at det var blevet sagt i radioen fra London.

Kort før havde lærerinde frk. Hjortnæs og hendes søster inde hos os talt om, at hvis de oplevede krigens afslutning, ville de allerhelst fejre den ved at gå op og sætte sig i kirken. De kom ind til os, og vi aftalte, at næste morgen ville vi samles i kirken. Vi fik damerne på telefoncentralen til at hjælpe os med at bekendtgøre det. Næste formiddag samledes en stor flok i kirken. Vi sang et par salmer; jeg husker, at den ene var: "Nu takker alle Gud", og så læste vi i Davids salmer nr. 126, der er en frydesang over at være undsluppet en stor fare.

Om søndagen blev der holdt takkegudstjeneste, dannebrogssflag på alle stolene. Kirken var fuld af folk, og alle var vi glade over, at det tryk, der ellers lå over sindene, pludselig var væk. Vi glemmer det aldrig.

Men for os i skolen varede det længe, før vi kom i normal gænge igen, og undervisningen kom til at foregå i missionshuset lige til sommerferien.

De tyske Styrker i Danmark har kapituleret. Meddelelsen herom blev i Aftes Kl. 20 udsendt fra General Montgomerys Hovedkvarter. Det hedder i denne Meddelelse, at samtlige Styrker i Holland, Nordvesttyskland og Danmark, inklusive de frisiske Øer havde overgivet sig til den 21. Armégruppe med Virkning fra Kl. 8 dobbelt britisk Sommertid

Gennem B. B. C.s Udsendelse til Danmark i Aftes Kl. 20,30 modtog det danske Folk Meddelelsen om Tyskernes betingelsesløse Kapitulation.

Faa Minutter efter gik Flagene trods det sene Tidspunkt til Tops, hilst med Sang og Jubel af de vældige Menneskemasser, der allerede paa dette Tidspunkt var samlet rundt om i Gaderne og paa de aabne Pladser. Ukendte Folk greb hinandens Hænder og ønskede til Lykke, de unge raabte og skreg af Glæde, nogle unge entrede under Farten Sporvognenes Tag og svingede med Flag, Parvis af Cyklister, med store Flag udspændt mellem Cyklerne, kørte gennem Gaderne.

Jublen brusede gennem Byen som et Hav. Men man saa ogsaa Mennesker, som græd af Bevægelse over det store, der nu var sket: **D a n m a r k s B e f r i e l s e.**

Kristeligt Dagblad.
5.maj 1945.

De soldater, der boede i barakkerne og havde opsyn med ammunitionen i skoven, blev her en tid for at rydde op, medens de, der var i skolen, straks rejste sydpå. Skolen skulle stå til rådighed for soldater, der kom fra nord på vej til Tyskland. Mange kom fra Norge og blev sejlet til Frederikshavn. De lignede ikke meget de soldater, der var kommet i 1940. Jeg husker særlig en dag, da der var så mange, som på nogen måde kunne stoppes ind i skolen og barakkerne. Hele eftermiddagen stod de ved vandhanen og vaskede sig og badede de ømme fødder. Mange af dem svøbte klude om fødderne, der var fulde af vabler, og deres tøj var slidt og dårligt. Den nat tog vi vore cykler ind i stuen, vi turde ikke lade dem stå i udhuset, selv om det var låst. Vore børn havde en legevogn, som vi ikke havde fået ind. Den tog de med, den kunne bruges til at køre deres sager på. De vidste ikke, at alt ville blive taget fra dem ved grænsen.

Da vi endelig havde haft indkvartering i skolen for sidste gang, skulle der ryddes op, gøres rent og desinficeres. På loftet lå der et tykt lag halm, som de sidste hold havde ligget i om natten. En ældre mand, Jens Hjulund, der boede på Kirkevej, blev sat til at fjerne halmen. Han samlede den sammen med en fork og smed den ned ad trappen. Jeg sagde til ham, at han skulle passe på, for der kunne da godt være noget deri, der kunne eksplodere. Nogle dage før kapitulationen havde vi fundet en håndgranat i haven og afleveret den til vagtmesteren.

Jens Hjulund mente ikke, det kunne være så farligt, og der skete heller ikke noget, mens han kastede halmen ned. Bagefter lavede han en stor halmdyngge på legepladsen, der den gang var græsbevokset. Da han tændte ild i halmen, gav det knald efter knald i dyngen, og projektilerne for ud til alle sider. Der havde været en hel del patroner i halmen. Vi gik i haven, men vi skyndte os ind, da kuglerne begyndte at hvisle i træernes blade, og Jens Hjulund løb også ind. Heldigvis blev ingen ramt.

Til sidst kom der håndværkere i skolen, og efter sommerferien kunne vi endelig holde skole under normale forhold efter de fem urolige år.

Det vagthold, som havde haft opsyn med barakkerne i skoven og bag skolen, ryddede op og fjernede alt, hvad der var. En stor del af ammunitionen blev sprængt på en plads i Hammer Bakker til venstre for vejen, der går til Sulsted kirke. Der hvor sprængningerne fandt sted, blev der nogle store kratere i jorden. Pladsen blev hegnet ind, og der blev sat plakater op, der adva-

rede os mod at samle noget op, da der kunne være metalstumper imellem, der kunne eksplodere. Området blev beplantet med græner, så nu er der plantage på stedet.

Sprængningerne var meget voldsomme, og når de fandt sted, klirrede ruderne i omegnen, og enkelte slog revner. I vor lejlighed var der en rude, som min forgænger, Sigurd Ersted, engang havde ridset en blomst i med en diamant. Den revnede og blev ødelagt ved en af disse eksplosioner.

Hvordan var det så for os, der oplevede krigen? Man kan vænne sig til meget. Det voldsomme indtryk, som begivenhederne i april 1940 gjorde på os, fortog sig noget, og vi blev mere hårdhuede over for alt, der skete i verden. Det var slemt, at der blev knaphed på mange varer. Tøjet, vi kunne få, blev dårligere og dårligere. Mange madvarer slap op, og med hensyn til f.eks. kaffe og the måtte vi nøjes med surrogater. Næsten alt var rationeret, så det var ikke tilstrækkeligt at have penge med i forretningerne, vi skulle også have rationeringsmærker.

Men vi sultede ikke, som de gjorde i Norge og Holland. Skolebørnene i Vodskov var endda med til en indsamling af penge, som der blev købt havregryn for, der blev sendt til sultende skolebørn i Norge. Vi fik et pænt takkebrev fra en skole i Oslo. Norge var jo ligesom Danmark besat af tyskerne, derfor kunne der sendes pakker dertil. Ellers var postforbindelsen til omverdenen gået i stå.

De børn, der voksede op under krigen, havde aldrig kørt i en lille bil. Vor yngste søn var 6 år, da krigen sluttede. En dag lige efter kapitulationen var han på vej med i byen. Lægen kom kørende i sin bil og tilbød ham at køre med, men han turde ikke gå ind i en almindelig personbil. For ham var det noget slemt, der havde med krig og tyskere at gøre.

Men langt det værste i de år var uvisheden om, hvordan det hele ville ende, om vi slap fra det med livet i behold, om vi ville få vor by og vort land ødelagt, og om også vi en skønne dag ville blive flygtninge som så mange andre. Aviser og radio kunne vi ikke stole på, og de danske udsendelser i engelsk radio var meget vanskelige at høre, fordi de hele tiden blev ødelagt af de tyske støjsendere.

Derfor var den 5.maj 1945 en dag, vi aldrig glemmer. I mange år derefter gik vi om morgenen den 5.maj sammen med skolebørnene ud i haven. Der samledes vi om flagstangen på plænen og hejste flaget, mens vi sang Mads Nielsens skønne sang: "En lærke

letted, og tusind fulgte", der var digtet den dag, da krigen sluttede. Det var meget festligt, især de første år, så længe der var skolebørn, der kunne huske krigen. I mange år blev der holdt festgudstjeneste i Vodskov kirke den 4. maj om aftenen. Flere gange havde vi efter gudstjenesten fakkeltog gennem byen, og i alle vinduer var der tændt levende lys.

Og selv om der er gået mange år siden krigen sluttede, og der er vokset en hel generation op, for hvem alt det kun er historie, så sætter vi stadig lys i vinduerne den 4. maj, hvis vi er hjemme. Vi glemmer aldrig den aften, da vi for første gang i 5 år kunne fjerne mørklægningen og lade lyset stråle ud fra vinduerne.

Vodskov den 20. februar 1980

Marius Jeppesen

.....
 M. Jeppesen er født på Østergård i Tranholm, Horsens sogn den 23. august 1901. Han blev ansat som førstelærer ved Vodskov skole i 1935. I 1966 blev han udnævnt til skoleinspektør ved samme skole. Han tog sin afsked i 1968.

Modstandsbevægelsen

I den dybe kælder under den gamle maskinstue på forsorgscentret blev der i den sidste del af krigen holdt skydeøvelser. En modstandsgruppe under ledelse af skolebestyrer Behrendt havde her sit tilholdssted og våbenlager. De fleste af gruppens medlemmer var ansat på centret, men der var også medlemmer ude fra byen. Gruppen kan karakteriseres som en militærgruppe, altså en gruppe der først og fremmest var beregnet til at skulle sættes ind, såfremt det ved besættelsens afslutning var kommet til

ADVARSEL!

**Al Adgang i de af
Værnemagten efterladte
Bygninger og Pladser
forbydes.**

**For Hærværk drages
til Ansvar.**

**Modstandsbevægelsen
Vodskov.**

Plakat fra befrielsesdagene i Vodskov

direkte krigshandlinger her i Danmark. Gruppen var bevæbnet med maskingevær (engelsk Bren-gun), maskinpistoler (engelske Sten-gun) samt rifler og pistoler.

Nu standsede krigen ved Danmarks grænser, og gruppens egentlige arbejde kom derfor til at ligge efter befrielsen.

Den 5. maj opslog gruppen hovedkvarter på kommunekontoret. Arbejdet bestod bl.a. i vagttjeneste ved det tyske ammunitionsdepot, der er omtalt i skoleinspektør Jeppesens artikel om livet på skolen under besættelsen. Endvidere havde man en del arbejde i forbindelse med de tyske troppers tilbagetrækning fra Nordjylland.

Denne tilbagetrækning foregik som bekendt til fods. Når de sydpå marcherende tyske tropper kom til Vodskov, skulle de melde sig ved modstandsbevægelsens kontor med henblik på udlevering af madrationer og indkvartering for overnatning. Som det også fremgår af Jeppesens artikel blev skolen og barakkerne ved skolen flittigt benyttet til dette formål. Undertiden var der dog så mange tyske soldater, der skulle overnatte, at man måtte tage lader m.v. i brug.

Langs de ruter, de tilbagedragende tyske styrker benyttede, efterlod de sig et specielt spor: våben, ammunition og anden udrustning, man ikke længere gad slæbe på. Disse ting blev kastet i grøfterne eller i de skyttehuller, der med korte mellemrum var gravet langs vejen.

Modstandsfolkene havde en del arbejde med at indsamle disse efterladenskaber for at hindre, at der skete ulykker, hvis ikke-våbenkyndige skulle få fat på sagerne.

Afsluttende skal oplyses, at efter 19. september 44, da mange betjente måtte gå under jorden for at undgå arrestation, var en del betjente i skjul på forsorgscentret, camouflerede som nyt plejepersonale.

Johs. Høgsted Jensen.

.....

NB. Denne artikel er skrevet på grundlag af en samtale med installatør Korsgaard, Vodskov, der var medlem af gruppen.

ILLEGALE VODSKOV-TRYK

William Jessen flyttede hertil under besættelsen. Han havde indtil 1941 sit lille trykkeri i Store Regnegade 26, København. Men i 1941 flyttede en nazigruppe ind på etagen lige over trykkeriet. De blev lidt for interesseret i Jessens arbejde. En dag lukkede de op for vandhanerne, så vandet sivede ned og ødelagde trykkeriet. William Jessen fandt derfor anledning til at flytte til det hus, han havde som sommerbolig i Gl.Vodskov. Her blev han og hans kone nu fastboende i årene fremover. Han åbnede et lille trykkeri og gik ellers i gang med sit arbejde som billedhugger.

På sit lille trykkeri i Gl.Vodskov lavede William Jessen en del illegale blade. Jeg ved ikke hvor mange, han trykkede, ej heller hvor store oplag, der var tale om. Jessens

**Dødsdommen staar tegnet
paa Tysklands Mur og tysk
Militarisme der igennem 80
Aar har været Europas Kulturs
storste Fjende er knust og til-
intetgjort. — —**

**Danske Ingeniører, Arbej-
dere, Vognmænd o. a. advares
paa det skarpeste imod at
samarbejde med den afkoblede
og tilbageblevne Del af tysk
Militarisme i Danmark.**

Frihedsfronten.

illegale arbejde var en "en-mands-frihedskamp". Han var alene om at redigere, trykke og forsende sine blade. Han sendte dem til kontakter, han havde rundt om i landet. Fra samme kontakter modtog han andre illegale blade til fordeling. Specielt deltog han i distributionen af det illegale dagblad "Morgenbladet".

En dag ankom to personer til hans trykkeri. Den ene var en DANSK betjent. De præsenterede et af de illegale blade, Jessen havde trykt, og spurgte, om han havde trykt dette blad. Han benægtede selvfølgelig, og mens betjenten blev tilbage med Jessen på trykkeriet, begyndte den anden at snuse rundt i lejligheden, på loftet og i udhuset. Straks da Jessen og betjenten var blevet alene, sprang betjenten hen til skufferne med typerne. Betjenten havde åbenbart forstand på typografi. Han fandt hurtigt frem til de typer, der svarede til de anvendte på det illegale tryk. "Hvor kan vi gemme dem i en fart?", spurgte han Jessen. I rasende fart blev sætteæsken tømt, og typerne skjult. Da snuseren kom tilbage, velsagtens efter en jagt på et evt. illegalt bladlager, gik man i gang med at undersøge sætteæske for sætteæske. Men uden resultat. Undersøgelsen kunne afsluttes med, at man måtte konstatere, at det illegale blad ikke kunne være trykt med de typer, Jessen rådede over.

Som allerede nævnt var Jessens illegale indsats en "en-mands-frihedskamp". Han havde ikke forbindelse med den modstandsgruppe, der mødtes i kælderen under maskinstuen på centret. Gruppen kendte imidlertid godt Jessens illegale arbejde. Den 4.maj om aftenen sendte gruppen en mand ned til Jessen med en riffel og med den besked, at nu behøvede han ikke at gemme sig for dem længere.

William Jessen havde i sine unge år været soldat, men kort efter at have aftjent sin værnepligt blev han pacifist. En indstilling han bevarede til sin død (1977). Det var ikke uden indre overvejelser, at Jessen modtog sin riffel, men næste dag så man ham dukke op sammen med mændene fra maskinstuens kælder.

I Horsens-Hammer lokalhistoriske arkiv ligger følgende illegale tryk fra Jessens trykkeri:

1. Miniplakat med teksten: Leve England, leve Danmark (1943).
2. Flyveblad, april 1944 med bl.a. omtale af pastor Borchsenius, der på det tidspunkt var flygtet til Sverige.
3. Et dokument. Heri omtale af pastor Sandbæks fangenskab hos gestapo.

4. Mindeblad over Farsø-gruppen (Chr. ■■■. Hansen m.fl.)
5. Flyveblad, 12.juli 1944. I anledning af to minutters stilhed til minde om folk, der var faldet i Danmarks frihedskamp.
6. Flyveblad: Dagen er nær.
7. Flyveblad: Blod og tårer. Nytår 1945.
8. Flyveblad, februar 1945. Om bl.a. Borchsenius i Sverige.
9. Miniplakat med følgende tekst: Det er landsforræderi at hjælpe tyskerne! (både militært og civilt)
10. Plakat med advarsel mod at arbejde for tyskerne. Plakaten er gengivet på en af de foregående sider.

Johs. Høgsted Jensen.

.....

Ovenstående er skrevet på grundlag af nogle samtaler, jeg havde med Jessen kort før hans død.

Om William Jessens virke som bogtrykker og billedhugger kan iøvrigt læses i Horsens-Hammer Årbog 1978.
(Bent Kragelund-samtale med Jessen).

LANGHOLT UNDER KRIGEN

Danmark var i sin helhed besat af den tyske værnemagt i tiden 9.april 1940 til 5.maj 1945. Det samme gjaldt Langholt, men da jeg først kom hertil 1.februar 1943 har jeg ikke den første besættelsestid som personlige oplevelser.

Vi havde nok mærket tyskernes tilstedeværelse, da vi boede på Aså-kanten, men det nære naboskab med Aalborg og den nyligt anlagte lufthavn gjorde krigen mere absolut for os.

Der var mange engelske angreb på lufthavnen. Dels var den et centralt punkt i besættelsen af Nordjylland, dels var den transitpunkt for krigen i Norge. Varslingssirenerne fra Aalborg gav os mange påmindelser om at opholde sig inde, helst et sikkert sted i huset.

Dette skete oftest om natten. Vi hørte bomberne springe og så de vældige lysskær fra detonationerne. Lyskasternes skarpe stråler gennemledte himlen for at fange de engelske maskiner. Skete det, gik luftværnskanonerne i gang, og lyssporsalverne gav os påmindelse om at komme i dækning.

Der var en samling lyskastere på Hvorup bakker. De blev en nat ødelagt af englænderne.

En lastbilchauffør, som skulle hente det døde mandskab, tog et stykke af en lyskasterbund. Det var tommetykt glas og havde en vældig forstørrelsessevne. Jeg brugte det som barberspejl, men det var vanskeligt, for mine skægstubbe lignede nærmest stubbene på en afhøstet kornmark. Spejlet er nu i skolens raritetssamling.

De fleste huse havde planker eller sandsække for sydvendte vinduer. Der blev skudt flyvemaskiner ned flere steder, bl.a. bag ved Hovedgården og ved Faurholt, og mange gik ned i fjorden. Flere gange var der luftkampe herover. Jeg husker en eftermiddag, hvor vi havde den nok som bekendte pladsgymnastik. Da bragede det pludselig, og vi løb bogstaveligt for livet. Det gamle bliktag på skolens baghus var gennemhullet af nedslagskugler. Den militære trafik på vejene var enorm.

Tiden var præget af mange begreber, som nutiden knap nok kender. I flæng kan nævnes: Identitetskort, som enhver skulle bære, rationeringskort på mad, tøj, brændsel, lys og meget andet. Benzin fandtes ikke - cykledæk var umulige at skaffe - udgangsforbud fra kl. 20 ret almindeligt - total mørkelægning af alle

vinduer og lygter på køretøjer.

Det værste var vel nok uvisheden om, hvordan det hele skulle ende. Skulle besættelsen være tidsbestemt, eller var det indledning til en udslettelse af Danmark som nation.

Nogle af de første synlige tegn på besættelsen var et observationsskur i Helga Bloks have ved kirken (det var vist bemandedt alle årene), samt de røde spærreballoner, som var opsat over Limfjorden for at hindre engelske angreb på lufthavnen fra søsiden. Flere gange var der kortere indkvarteringer på gårdene. Det medførte en del rapserier, men stort set var den almindelige soldat skikkelig.

Skolen var besat i tiden fra ca. 1.april til ca. 25.april 1945, altså lige på slutningen af krigen. Der ankom en officer ledsaget af en tolk, der var glat som en ål. Han antydede, at ved at opføre sig loyalt overfor værnemagten var man med til at vinde herrefolkets sejr over den forpinte verden.

Der kom et par hundrede unge soldater. Jeg mener i alderen 17 - 18 år. De var mest interesseret i at høre den danske radioavis fra England for at få oplyst, om "Mutter's" by var bombet. De fleste var fra Ruhr-distriktet.

Officererne var barske herrer. De hundsede med mandskabet på ægte prøjsermaner. I geledet var enkelte soldater med mongolsk præg. Jeg mener, det var tvangssoldater. De havde det ikke bedre end godt. Jeg husker en morgen, at en "støvlekarl" slog en af dem oven i hovedet, så kasketten gik i stykker.

Styrken var noget forhutlet. Deres køkken var blevet bombet, så de levede af kold mad. Det skaffede de sig mest ved tyveri og handel med cigaretter. I skolens læbælte stegte de æg og flæsk i gamle dåser over bål.

Gruppens 200 mand var fordelt mellem skolen, husflidsskolen, hotellet, missionshuset og jernbanestationens ventesal. Da de fik fat i et køkken og andet grej, blev maden lavet i vort vaskehus i baghuset, hvor der var to store gruekedler. Officererne var indkvarteret rundt på gode madsteder.

Skolegangen var selvsagt aflyst. De to daværende klasseværelser - nuværende bh.kl. og B - var slæbt fulde af halm. Hele døgnet rundt gik vagter rundt om huset. De havde rifler, håndgranater og bajonet i bæltet. Vi skulle vise pas ved ud- og indgang. Jeg kan høre deres støvletramp og HALT endnu.

Ved madtider og morgenparader var skolegården et mylder. De soldater, der ingen madskål havde, fik serveret i huen. Det så næsten ens ud, enten de kaldte det suppe, steg eller fisk. Alt

var mørkogt og fyldt med sennep.

Engang havde de fået fat på en dejlig gris. Den blev slagtet i hotellets gård og stegt på spid. Flæsket blev skyllet ned med Bommelunder. Det havde til følge, at byen om eftermiddagen var fyldt med fulde soldater, der skød ganske umotiveret i alle retninger.

Jeg talte med kokken på Hitlers fødselsdag - den 21. april - og spurgte ham om "Geburtsmenuen". Han gjorde en bevægelse med en kniv rundt om sin hals og sagde, at han helst ville have kogt suppe på Adolfs hoved.

En af de sidste nætter i april blev der en forfærdelig larm, og vi så da et vældigt bål i gården. Al sovehalmen var slæbt ud og stod i lys lue, og da det blev morgen var hver eneste mand forsvundet. Al flytning foregik i mørke.

Den gode tobak forsvandt, og de gamle cigaretmærker blev lagt på hylden. De skulle ikke i folks bevidsthed forbindes med krigstidens dårlige tobak. Her ses nogle af de nye mærker, der dukkede op. Man bemærker, at cigaretterne alle er fremstillede af "udenlandske og danske tobakker". Hst.

Vi savnede dem ikke og startede straks skolegangen, men sikke en lugt af mad, svedigt tøj og meget mere! Vor kloak måtte lægges om, da rørene var massive af afskummet fedt. Det lugtede ikke af honning! Naboens høns holdt gilde.

Den 5. maj - tidlig om morgenen - kom en enlig soldat cyklende. Han skulle måle op for at se, hvor mange vi kunne rumme ved en ny indkvartering. Jeg fortalte ham, at der ikke var krig længere, og at han hellere måtte vende cyklen og køre sydpå, hvad han så gjorde.

Undskyld en afbrydelse. Jeg skal lige læse avisen! Det er Aalborg Amtstidende fra lørdag den 5.maj 1945. Den er gul, gammel, men god. Befrielsesbudskabet er sat med kulsorte typer, der er 5 cm høje:

"Engelske tropper har overskredet den tysk-danske grænse. Frihedskæmperne hilst med jubel. General Gørtz chef for frihedsbevægelsen. V.Buhl udnævnt til statsminister. Flæsknoteringen for ugen kr. 2,86 pr. kg. Al udskænkning af spiritus i Aalborg Politikreds forbudt."

Der var afslutning på et samariterkursus i skolen fredag den 4.maj 45. Da jeg havde "bestået", listede jeg ind til radioen, og der hørte jeg frihedsbudskabet: Tyskerne i Danmark, Nordtyskland, Holland havde kapitulert. Jeg satte apparatet på højeste styrke og åbnede døren til klassen under gentagelsen. Læge Nissen rejste sig og afbrød eksaminationen med ordene: "Så har alle her bestået!"

Vi vækkede vor store pige og fortalte hende, at krigen var endt. Hun sagde ganske uimponeret: "Ja, men jeg har også bedt til Gud om, at der måtte blive fred inden min fødselsdag!" Hun fyldte 9 år den 5.maj. Et af mine kæreste minder i mit liv. Undskyld lidt personligt.

Vi planlagde straks en takkegudstjeneste til næste formiddag - indkaldt ved mund-til-mund metoden. Kirken var fyldt, og vist aldrig er Rindkarts: "Nu takker alle Gud" sunget mere ærligt. Dog var glæden ikke fuldkommen, for den norsk-fødte fru Eide Jørgensen, Vesterladen, var der, og Norge var stadig i krig. Der blev fred få dage senere. Da forstod man at komme hinanden ved. De sorte gardiner blev revet ned, og lys tændtes i alle vinduer. Få gør det nu på denne aften.

Borgerforeningen lavede frihedsfest på hotellet - ene lokale kræfter. Købmand Henry Johansen var formand for foreningen. Der blev talt af pastor Kjær, stationsforstander Chr.Helverskov og

undertegnede. Landpost Alfred Jensen reciterede Chr. Richardts digt: "Venner ser på Danmarks kort" - mesterligt. Aftenskolens kor sang frihedssangen om "de fem forbandede år". Hårdt digt, men meget rammende. Svend Møller Kristensen og Knud Aage Riisager. Den blev hurtigt glemt og findes vist ikke i nogen sangbog. Melodien var inciterende, mindede en hel del om tyskernes march-sange. Dagen efter havde vi Mads Nielsens: "En lærke letted'". Den gik alle danske til hjertet.

Dette skal kun opfattes som et resumé. Mange af ordene kunne uddybes, men det ville føre for vidt. Desuden har hver enkelt vel sine personlige minder fra disse skønne bevægede dage. Eet var fælles i glæden: Danmark var atter en nation. Vor gamle konge var atter et samlende symbol.

Aage Th. Larsen.

.....

Ovenstående artikel er skrevet af fhv. skoleinspektør Aage Th. Larsen, Langholt. Aage Th. Larsen er født 19.10.1907. Han blev ansat som førstelærer ved Horsens Byskole (nu = Langholt skole) i 1943. Senere blev han udnævnt til skoleinspektør ved samme skole. Han blev pensioneret i 1974.

Hst.

NB. Artiklen har været trykt i "Langholt-Posten", maj 1978.

Englænder

Fodboldkamp

Fredag d. 29. Juni Kl. 20 paa Idrætsbanen
mellem Hold fra

The Royal Dragoons
(Montgomery's Ørkenrotter) og

Horsens-Hammer 1. Hold

*Kl. 19 mødes Deltagere og Tilskuere udenfor
Vodskov Hotel, derefter i festlig Procession
med Musik i Spidsen til Idrætsbanen hvor
Fodboldkampen udkæmpes. - En glimrende
Lejlighed til at se og hylde Englænderne.*

*Efter Fodboldkampen er der Dans i Skytte-
plantagen for de indbydende Foreningers
Medlemmer.*

Overskud tilfalder Bornholmshjælpen.

Arrangører:

Horsens-Hammer Idrætsforening og Vodskov og Omegns Borger- og
Haandværkerforening.

William Jacobsen Bogtrykker

Plakat fra den glade sommer 1945. Kan nogen erindre noget
om den sikkert spændende kamp, hører vi gerne nærmere.

Horsens-Hammer Årbog 1980 (ISSN 0106-5998). 4. årgang.
Årbogen er udgivet af Horsens-Hammer Hjemstavnsfore-
ning. Formand: Chr. Jørgensen. Redaktion: Sv. Dam-
Larsen og Johs. Høgsted Jensen. Tryk: Høgsted-Nyholm Print.
Årbogen fås ved henvendelse til Johs. Høgsted Jensen,
Møgelbjergvej 58, 9310 Vodskov.

